

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)

KOM(2005) 650 v konečném znění – 2005/0261 (COD)

(2006/C 318/10)

Dne 24. února 2006 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 26. července 2006. Zpravodajem byl pan FRANK VON FÜRSTENWERTH.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 191 hlasy pro, 1 hlasem proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Shrnutí závěrů a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor vítá záměr Komise poskytnout rámec koliznímu právu v oblasti smluvních závazkových vztahů v podobě evropského nařízení. Tím bude evropské kolizní právo dále důsledně rozvíjeno a zaplní se mezera v dosavadním systému komunitárního práva. Nařízení je prospěšné a nezbytné pro rozvoj jednotného evropského prostoru práva, neboť evropská dohoda o smluvním závazkovém právu z roku 1980 (dále jen „Římská úmluva“) ⁽¹⁾, která tuto látku dosud upravovala, vyžaduje novelizaci, která by kvůli vícestranné povaze dohody byla jen velmi nejistá, a bylo by možné k ní dospět pouze časově náročným jednáním, pokud vůbec.

1.2 Výbor Komisi povzbuzuje a současně ji vyzývá k co nejrychlejšímu uskutečnění tohoto záměru při zohlednění níže předložených návrhů, aby mohlo nařízení vstoupit v platnost.

1.3 Výbor vítá snahu Komise odstranit prostřednictvím plné harmonizace přetrvávající nedostatek vydávaných norem způsobený absencí evropského právního aktu v oblasti smluvního závazkového kolizního práva, který by byl pro členské státy závazný. Pro uživatele práva by to znamenalo podstatné zjednodušení. V budoucnosti by bylo možné vycházet z jedné normy, která by byla z důvodu bezprostřední platnosti nařízení ve všech členských státech stejná. Toto nařízení je nezbytným doplňkem k navrhovanému nařízení Řím II ⁽²⁾, které se nachází v pokročilé fázi legislativního procesu. Společně vedou k tomu, že Unie bude mít poprvé k dispozici (rozsáhlý) ucelený režim kolizního práva pro závazkové právo.

1.4 Výbor vybízí zákonodárné orgány ES, aby přejaly následující návrhy změn:

- čl. 3 odst. 1 str. 3 by měl být změněn na vykládací pravidlo,
- čl. 3 odst. 3 by měl být upraven tak, aby dodatečná volba rozhodného práva v případě spotřebitelských smluv byla možná až po vzniku sporu,

⁽¹⁾ Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy ze dne 19. června 1980. Platné znění: Úř. věst. C 27, 26.1.1998, s. 36 [není k dispozici v češtině].

⁽²⁾ Dokument KOM (2006) 83 v konečném znění – 2003/0168 (COD).

— mělo by se přezkoumat, zda by pro specificky položené výjimečné případy mohl být účelnější méně přísný návazný předpis, než ustanovení čl. 4 odst. 1,

— mělo by se přezkoumat, zda a za jakých podmínek lze v rámci článku 5 poskytnout svobodu volby rozhodného práva i v případech, kdy obchodník vykonává svoji činnost v zemi spotřebitele nebo na ni svoji činnost zaměřil,

— čl. 22 písm. c) by mělo být vyškrtáno.

Práce na nařízení by měly být co nejdříve dokončeny, aby nařízení mohlo vstoupit v platnost.

1.5 Výbor bere s uspokojením na vědomí, že Irsko se dobrovolně připojí k nařízení. Vyjadřuje však své politování nad tím, že nebude platit ve Spojeném království a v Dánsku, neboť efekt harmonizace tím bude daleko nižší, než by mohl být. Žádá Komisi, aby učinila všechno pro to, aby směrnice platila resp. byla přejata i v těchto dvou zemích.

2. Obecné připomínky

2.1 Odůvodnění iniciativy

2.1.1 Tímto nařízením zavádí Komise v Evropské unii jednotné smluvní závazkové kolizní právo. Takové kolizní právo určitým způsobem existuje již od roku 1980, kdy se většina západoevropských států rozhodla uzavřít Římskou úmluvu. Od té doby přistoupily k této úmluvě další státy. Byla zvolena forma vícestranné smlouvy, neboť Smlouva o založení EHS tehdy neobsahovala žádný právní základ pro vydání příslušného právního aktu ES. Po čtvrtstoletí uplatňování Římské úmluvy se prosadil poznatek, že představovala skutečný krok vpřed a její řešení jsou v hrubých rysech použitelné dodnes. Přepřpracování a novelizace za účelem odstranění rozpoznávaných nedostatků je však žádoucí. Z důvodu vícestranné povahy Římské úmluvy by to bylo možné pouze jejím novým projednáním, které by bylo zdlouhavé a jeho výsledek nepředvídatelný. To však již není nutné, neboť Smlouva o ES dnes obsahuje právní základ pro vydání příslušného právního aktu ES (čl. 61. písm. c) a čl. 65 písm. b) Smlouvy o ES). Tato úprava by měla být napříště stejná

ve všech členských státech Unie, aby se zjednodušilo uplatňování práva. Za tímto účelem přichází jako právní nástroj v úvalu pouze nařízení.

2.1.2 Komise uspořádala v roce 2004 veřejné slyšení na základě zelené knihy z roku 2003⁽³⁾. V jeho rámci se široká většina vyslovila pro vydání nařízení. EHSV⁽⁴⁾ a EP⁽⁵⁾ se rovněž vyslovily pro přeměnu Římské úmluvy na evropské nařízení a její novelizaci.

2.2 Právně politické souvislosti

2.2.1 Na nařízení je třeba pohlížet v rámci činností Komise v oblasti občanského práva a občanského procesního práva, které jsou zaměřeny na vytvoření jednotného evropského prostoru práva a na zjednodušení přístupu občanů k právu. Výbor opakovaně zaujal stanovisko k celé řadě návrhů Komise⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Dokument KOM(2002) 654 v konečném znění [není k dispozici v češtině].

⁽⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Zelené knize o přeměně Římské úmluvy z roku 1980 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy na nástroj Společenství a její modernizaci. INT/176 ze dne 29.1.2004.

⁽⁵⁾ Usnesení Evropského parlamentu o výhledech na sblížení ustanovení procesních právních předpisů v občanskoprávních věcech v Evropské unii (KOM(2002) 654 – KOM(2002) 746 – C5-0201/2003 – 2003/2087(INI)), A5-0041/2004 [není k dispozici v češtině].

⁽⁶⁾ Jako příklad lze uvést následující:

Nahrzení Bruselské úmluvy z roku 1968 nařízením Rady (ES) č. 44/2001, nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úř. věst. L 12, 16.1.2001, s. 1 [není k dispozici v češtině]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 117, 26.4.2000, s. 6 (zpravodaj: Malosse) [není k dispozici v češtině].

Nařízení o zavedení evropského exekučního titulu pro nesporné nároky, nařízení Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, Úř. věst. L 143, 30.4.2004, s. 15 [úřední věstník není k dispozici v češtině, dokument je dostupný pod celexovým číslem 32004R0805]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 85, 8.4.2003, s. 1 (zpravodaj: Ravoet) [není k dispozici v češtině].

Nařízení o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech v členských státech, nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úř. věst. L 160, 30.6.2000, s. 37 [není k dispozici v češtině]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 368, 20.12.1999, s. 47 (zpravodaj: Hernández Bataller) [není k dispozici v češtině].

Nařízení o spolupráci mezi soudy členských států v oblasti zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci mezi soudy členských států v oblasti zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, Úř. věst. L 174, 27.6.2001, s. 1 [není k dispozici v češtině]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 139, 11.5.2001, s. 10 (zpravodaj: Hernández Bataller) [není k dispozici v češtině].

Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o konkurzních řízeních, nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o konkurzních řízeních, Úř. věst. L 160, 30.6.2000, s. 1 [není k dispozici v češtině]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 75, 15.3.2000, s. 1 (zpravodaj: Ravoet) [není k dispozici v češtině].

Směrnice o spotřebitelských úvěrech (KOM(2002) 443 v konečném znění ze dne 11.9.2002 [není k dispozici v češtině]). Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 234, 30.9.2003, s. 1 (zpravodaj: Pegado Liz) [není k dispozici v češtině].

Směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, Úř. věst. č. L 95, 21.4.1993, s. 29. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 159, 17.6.1991, s. 35 (zpravodaj: Hilkens) [není k dispozici v češtině].

Zelená kniha o řízení o evropském platebním rozkazu a opatřeních ke zjednodušení a urychlení soudních sporů o drobných pohledávkách (KOM(2002) 746 v konečném znění). K tomu viz stanovisko EHSV Úř. věst. C 220, 16.9.2003, s. 5 (zpravodaj: pan Dr. von Fürstenwerth) [není k dispozici v češtině].

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu. K tomu viz stanovisko EHSV Úř. věst. C 221, 8.9.2006 (zpravodaj: pan Pegado Liz).

2.2.2 Zvláštní pozornost si zaslouží záměr činnosti Komise v oblasti kolizního práva hmotného, tj. Komisí navrhované nařízení Řím II. Představuje přirozený doplněk k nařízení Řím I.

2.3 Právní základ/proporcionalita/subsidiarita/právní forma

2.3.1 Nařízení má za cíl harmonizovat kolizní normy v oblasti smluvního závazkového práva. Právním základem harmonizace kolizních norem je čl. 61 písm. c) ve spojení s čl. 65 písm. b) Smlouvy o ES. Komise je v této oblasti oprávněna jednat, je-li to nezbytné pro řádné fungování vnitřního trhu. Podle mínění Výboru tomu tak je, neboť harmonizace kolizních norem přispívá k zajištění rovných příležitostí pro hospodářské subjekty ve Společenství v přeshraničních případech, ke zvýšení právní jistoty, ke zjednodušení uplatňování práva a tím i k podpoře ochoty sjednávat přeshraniční obchody. Podporuje se vzájemné uznávání právních aktů, neboť jejich obsahová správnost je pro příslušníky jiných členských států okamžitě rekonstruovatelná.

2.3.2 Těchto cílů nelze dosáhnout pomocí vnitrostátních opatření jednotlivých členských států. Vyžadují zásahy Unie. Opatření na úrovni EU odpovídá zásadám subsidiarity a proporcionality (článek 5 Smlouvy o ES).

2.4 Komise právem zvolila formu nařízení, neboť tak členské státy nebudou mít žádný prostor pro provádění, který poskytuje směrnice. Takový prostor by měl za následek právní nejistotu, a tomu je třeba zabránit.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Věcná působnost, použití práva třetí země (články 1 a 2)

3.1.1 Nařízení má upravovat kolizní právo závazkových smluv v oblasti **občanského a obchodního práva** (čl. 1 odst. 1). Zákonodárce se může opřít o terminologii užívanou v nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (článek 1), kterou používá i navrhované nařízení Řím II, neboť má pevně stanovený obsah. Z toho vyplývá vynětí daňových, celních a správních věcí. Jeho zmínění je tedy nadbytečné, avšak neškodné.

3.1.2 Nařízení neupravuje celé občanské kolizní právo, a to v neposlední řadě proto, že by mohlo být v konkrétních případech použitelné pro posouzení soudního sporu v oblasti smluvního závazkového práva. Zákonodárce si počíná dobře, když není příliš citlivý a neohrožuje tak proveditelnost návrhu. Vynětí otázek týkajících se osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům (čl. 1 odst. 2 písm. a)) je tedy oprávněné, neboť kvůli svým společenským aspektům je tato látka v kolizním právu tradičně upravena samostatnými nástroji (dosud téměř výhradně vícestranné dohody⁽⁷⁾). Z podobných důvodů se uvádí, resp. by mělo být upraveno v samostatných právních aktech, **vynětí závazků vyplývajících z rodinných vztahů a z vyživovací povinnosti, jakož i z majetkových vztahů, manželství, dědictví a závětí** (čl. 1 odst. 2 písm. b) a c)).

3.1.3 Vynětí **směnek, šeků a cenných papírů** (čl. 1 odst. 2 písm. d)) vyplývá z jejich uspokojivé úpravy ve zvláštních dohodách⁽⁸⁾, které přesahují rámec Společenství a jejichž existence by neměla být ohrožována.

3.1.4 Vynětí **rozhodčích smluv a dohod o volbě soudu** (čl. 1 odst. 2 písm. e)) vyplývá z jejich příslušnosti k pravidlům občanského soudního řízení, kde by mohly být v této věcné souvislosti upraveny lépe a částečně jsou upraveny i dohodami nad rámec Společenství. Totéž platí pro **dokazování a soudní řízení** (čl. 1 odst. 2 písm. h)).

3.1.5 Vyloučení skutkových podstat **sdržení a obchodních společností** resp. práva právnických osob v čl. 1 odst. 2 písm. f) je nevyhnutelné, protože otázky v něm zmíněné souvisejí natolik úzce se stanovami společnosti, že by v této věcné souvislosti měly být upraveny. Zvláštním předmětem angloamerického práva jsou „**trusty**“. Ty byly vyňaty již v Římské úmluvě (čl. 1 odst. 2 písm. g)). Nařízení se tím správně řídí (čl. 1 odst. 2 písm. g)).

3.1.6 Vynětí **závazků vyplývajících z předmluvního vztahu** (čl. 1 odst. 2 písm. i)) se vztahuje na deliktní závazky. Patří do navrhovaného nařízení Řím II a jejich vyloučení je proto oprávněné.

3.1.7 Výbor bere s uspokojením na vědomí, že **Irsko** se dobrovolně připojí k nařízení. Vyjadřuje však své politování nad tím, že se **Spojené království** k tomuto kroku neodhodlalo. V **Dánsku** nařízení platit nebude (čl. 1 odst. 3), dokud mezi Dánskem a Společenstvím nedojde k podpisu odpovídající dohody, ve které bude sjednána platnost, nebo Dánsko dobrovolně nepřevezme nařízení do svého vnitrostátního práva. Výbor žádá Komisi, aby učinila všechno pro to, aby směrnice

(7) Srovnej různé Haagské úmluvy, například o rozsahu platnosti zákonů v oblasti uzavírání manželství ze dne 12. června 1902, o právu použitelném na vyživovací povinnost vůči dětem ze dne 24. října 1956, o právu použitelném na uznávání a výkon rozhodnutí o vyživovací povinnosti ze dne 2. října 1973 atd.

(8) Ženevská úmluva ze dne 7. června 1930 o jednotném zákonu směnečném a Ženevská úmluva ze dne 19. března 1931, která stanoví jednotné šekové právo.

platila resp. byla přejata i v těchto dvou zemích. Neúčastí jednotlivých členských států by byl zmařen cíl celoevropského sjednocení kolizního práva, který nařízení sleduje. Bylo by politováníhodné, kdyby se ve vztahu k nim musela nadále používat Římská úmluva, neboť Římská smlouva a nařízení Řím I se budou obsahově lišit. Podle toho, před kterým soudem se v budoucnosti budou řešit jednotlivé případy, což bude navzdory platnosti nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Bruselské úmluvě a Luganské úmluvě do určité míry náhodné, může to vést k tomu, že by o jednom a též případě mohlo být rozhodnuto různě. Tato okolnost by pro Společenství byla jen těžko snesitelná.

3.1.8 Nařízení stanoví rozhodné právo bez ohledu na to, zda jde o **právo členského státu** nebo **třetího státu** (článek 2). Řídí se tak uznávaným standardem kolizního práva, jež odmítá diskriminaci jiných právních řádů. Výbor toto vítá. Pokud je správné, že návazné prvky přiřazují určitému právnímu systému k řešení určitou skutkovou podstatu, pak nemůže být rozdílem v tom, zda se přitom jedná o právní řád Společenství či nikoliv.

3.2 Obecná návazná pravidla (články 3 a 4)

3.2.1 Čl. 3 odst. 1 v zásadě prohlašuje za rozhodné to právo, které si strany zvolí. Výbor tuto úpravu vítá, neboť zohledňuje zásadu **smluvní volnosti**, kterou se řídí smluvní závazkové právo, a odpovídá uznávanému standardu mezinárodního soukromého práva. Předpis do velké míry odpovídá úpravě čl. 3 odst. 1 Římské úmluvy, která je obecně považována za přiměřenou. Výbor toto vítá. Spatřuje však nebezpečí, že by se soudy při praktickém provádění předpisu mohly snažit najít domnělou vůli stran, aniž by k tomu měly dostatečné důvody. Tomu by se mělo zamezit. Nabízí se možnost toto vyjasnit v bodech odůvodnění (č. 7). Čl. 3 odst. 3 jde dokonce při zdůrazňování svobodné volby rozhodného práva tak daleko, že smluvní strany si mohou kdykoli určit jiné rozhodné právo. Výbor to v zásadě vítá, spatřuje v tom však možné nebezpečí pro ochranu spotřebitele, který by si nemusel plně uvědomovat dosah tohoto jednání. Výbor navrhuje připustit dodatečnou volbu rozhodného práva u spotřebitelských smluv – obdobně jako u ustanovení o dohodách o volbě příslušného soudu (čl. 17 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti soudů a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanskoprávních a obchodních věcech) – teprve po vzniku sporu, neboť spotřebitel pak bude varován a bude jednat obezřetněji.

3.2.2 Čl. 3 odst. 1 třetí věta na základě **dohody** mezi stranami o **volbě soudu předpokládá** (pokud strany neučinily žádnou výslovnou volbu), že se strany dohodly na použití **práva státu, ve kterém se bude konat soud**. Tato úprava odráží úsilí o soulad fóra a práva. Soulad obvykle zjednodušuje vynesení rozsudku. Výbor však chová pochybnosti, zda takto přísně stanovené pravidlo nebude omezovat vůli stran. Vhodnější by bylo toto pravidlo zmírnit a formulovat ho pouze jako vykládací pomůcka v rámci druhé věty, kupříkladu následovně:

„Přitom je třeba zohlednit zejména dohodu stran v otázce volby příslušného soudu.“

3.2.3 Jedním aspektem by se Výbor rád zabýval podrobněji, neboť má velký význam pro budoucnost evropského prostoru práva, totiž možným vytvořením tzv. **fakultativního nástroje** resp. 26. režimu ze strany Evropského společenství. Tím se rozumí stranami volitelný občanskoprávní řád Společenství, o jehož tvorbě se momentálně diskutuje a jehož předstupněm by mohl být společný referenční rámec (CFR), na němž se v současné době pracuje. Čl. 3 odst. 2 obsahuje doložku, která stranám umožňuje volbu takového nadnárodního právního řádu. To v mezinárodním soukromém právu dosud není samozřejmé a Výbor to jednoznačně vítá. Smluvní strany by pak mohly poprvé použít vzorové smlouvy do značné míry jednotné pro celou Evropu, což by znamenalo velký pokrok v dokončení vnitřního trhu ⁽⁹⁾.

3.2.4 Čl. 4 odst. 1 obsahuje **pravidla o rozhodném právu** pro řadu závazkových smluv, která jsou obsahovým doplněním úpravy čl. 4 odst. 2 nařízení, která byla převzata z Římské úmluvy. Při platnosti Římské úmluvy by tato pravidla vyplynula až z výkladu čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy. Na úpravu, kterou nyní Komise navrhla, lze sice pohlížet jako na přínos z hlediska právní jistoty, jenž je však vykoupen za cenu strnulé a nepružné úpravy, která nepřipouští odchylky, ani když by v konkrétním případě mohly být odůvodněné. Výbor se obává, že tento krok zpět oproti Římské úmluvě může mít negativní dopad, neboť si lze představit i případ, kdy přísná návaznost, která je stanovena v návrhu, výjimečně nepovede k přiměřenému řešení. Bylo by myslitelné, že v takových výjimečných případech by možné uplatnění přiměřenějšího práva ze strany soudce mohlo vést k uspokojivému řešení. Toto odchýlení se od pravidla přirozeně v žádném případě nesmí vést k libovolné volbě rozhodného práva, a proto bude muset být velmi pečlivě zvažováno a v rozsudku velmi pádně odůvodněno, aby bylo učiněno zadost cíli vysoké právní jistoty a předvídatelnosti s ohledem na rozhodné právo. Výbor doporučuje přezkoumat, zda by v souvislosti s těmito úvahami byla vhodná změna v nařízení.

3.2.5 Výbor chápe snahu Komise vyjádřenou v čl. 4 odst. 1 písm. f). Chtěl by však poukázat na skutečnost, že četná **práva**

⁽⁹⁾ Pokud by někdy mělo dojít k uskutečnění fakultativního nástroje resp. 26. režimu, činil by si nárok na to být nejlepším občanským právem, které si lze představit. V případě jeho sjednané platnosti by v důsledku toho (jinak, než je tomu u volby vnitrostátního práva) již nebylo nutné provádět zásahy a úpravy z důvodu imperativních ustanovení (nebo také „veřejného pořádku“ – **článek 20**) jednotlivých států. Volba fakultativního nástroje musí naopak vést ke zcela neomezenému použití tohoto souboru norem, neboť bude odrážet všeobecně uznávaný standard v Evropské unii. Jelikož již čl. 3 odst. 2 v podstatě dává možnost této volby rozhodného práva, měly by být v důsledku toho i zde vytvořeny předpoklady pro využití výhod fakultativního nástroje. Mělo by se výslovně stanovit, že v případě dohody o použití nadnárodního právního řádu je **článek 8** bezpředmětný (to platí obdobně i pro „veřejný pořádek“ – **článek 20**).

průmyslového vlastnictví jsou kvůli způsobu svého odůvodnění převoditelná za jiných podmínek, než podle práva platného v místě obvyklého bydliště oprávněné osoby. Jelikož čl. 4 odst. 1 neobsahuje žádné určení práva **obvyklého bydliště při odůvodnění právního vztahu**, může změna stanov na základě dodatečného přeložení obvyklého bydliště oprávněné osoby v takovýchto případech vést k problémům ohledně právního základu ochranného práva. Výbor vybízí Komisi, aby se tomuto problému věnovala a navrhla odpovídající řešení.

3.3 Zvláštní návazná pravidla (články 5 až 17)

3.3.1 Článek 5 představuje zásadní revizi pravidel Římské úmluvy pro **spotřebitelské smlouvy**, která jsou často považována za málo srozumitelná a vyžadují přezkum. Výbor zastává názor, že Komise se ubírá správným směrem, neboť komplexní použití dvou různých právních ráďů na jeden a týž případ, které vyžaduje článek 5 Římské úmluvy, nebude v budoucnu možné. Spotřebitel, který uzavírá smlouvy s obchodníkem, nepochybně potřebuje ochranu kolizního práva. Tu lze v zásadě zajistit použitím **práva členského státu, v němž má spotřebitel obvyklé bydliště** (čl. 5 odst. 1), neboť to je právní řád, který spotřebitel (v nejlepším případě) zná, jehož řeči rozumí a ke kterému může nejsnáze nalézt odbornou konzultaci. Navržené znění navíc požaduje, aby byla podnikatelská činnost zaměřena na zemi, ve které má spotřebitel obvyklé bydliště, nebo aby v ní byla vykonávána. Tím se (po vzoru Římské úmluvy) vychází vstříc zájmům obchodníka – neboť ten se bude chtít dohodnout na použití svého domovského práva, které je pro něj pohodlnější – a to tak, že mu to ve zbývajících případech bude umožněno. Výbor si však klade otázku, zda je skutečně nutné, aby byla stranám v případě spotřebitelských smluv ve smyslu odstavce 2 zcela odebrána možnost volby rozhodného práva. Výbor naopak považuje za pravděpodobné, že by z možnosti volby rozhodného práva měli prospěch i spotřebitelé, přinejmenším budou-li přijata určitá ochranná opatření, která jakožto nezkušená a slabá smluvní strana bezpochyby potřebují. Výbor proto doporučuje, nechť Komise tento předpis znovu ve vylouženém smyslu přezkoumá.

3.3.2 Úprava individuálních **pracovních smluv** (článek 6) je důsledkem zvláštní potřeby ochrany zaměstnanců. Úprava spočívá v převzetí článku 6 Římské úmluvy doplněného o úpravy přiměřeně zohledňující další vývoj vztahů v oblasti závislé činnosti. Vložení slov „z níž“ vyplývá z přízpusobení se judikatuře ESD k článku 18 Bruselské úmluvy. Z nedostatku skutečně věrohodné definice v samotném nařízení nebo vysvětlení v odůvodnění si však Výbor klade otázku, co se rozumí pod „dočasným“ výkonem práce v jiné zemi (čl. 6 odst. 2 písm. a)). Tento nedostatek musí být bezpodmínečně odstraněn, neboť

okolnost, že práce je vykonávána „dočasně“, má rozhodující význam jakožto kritérium návaznosti. Nedostatek nelze odstranit ani uplatněním článku 2 směrnice o vysílání pracovníků⁽¹⁰⁾, neboť ani ta neobsahuje žádnou přesnou definici. Dále si Výbor umí jen stěží představit, proč by měl být nutný předpis o území, „které nepodléhá státní suverenitě“ (čl. 6 odst. 2 písm. b)). Možná se tím míní vrtné plošiny v mezinárodních vodách. To by mělo být vyjasněno přinejmenším v důvodové zprávě.

3.3.3 Článek 7 se zabývá **zákonným zastupováním**, které je v Římské úmluvě upraveno pouze částečně, a neupravuje právní vztah mezi zprostředkovatelem a třetí stranou. Zdá se, že je na čase tuto mezeru uzavřít (čl. 7 odst. 2). Na otázku, které právo by se zde mělo použít, lze těžko odpovědět, neboť ve hře jsou jak zájmy zprostředkovatele, tak i třetí strany. Třetí strana by obvykle v případě překročení plné moci nebo jednání bez plné pomoci na straně zprostředkovatele mohla vyžadovat více ochrany. Navržené znění se snaží zohlednit zájmy obou stran, a proto s ním Výbor souhlasí.

3.3.4 Oblast **imperativních ustanovení** je složitá, neboť výsledky volby rozhodného práva stran by neměly být narušovány více, než je nezbytně nutné, a použití práva by pokud možno nemělo být ztěžováno platností předpisů, které se nevztahují na statut smlouvy. Článek 8 v podstatě odpovídá čl. 7 odst. 2 Římské úmluvy. S ohledem na příslušnou judikaturu SDES⁽¹¹⁾ nařízení uvádí právní definici imperativních ustanovení a dodává jim platnost. Pro uživatele práva jsou takovéto případy spojeny se ztížením, že se v jednom případě porušuje jednotnost základu pro posouzení při rozhodování popř. se musí použít předpisy, které nejsou v souladu nebo si dokonce zcela odporují a které ve výsledném efektu musí být navzájem uvedeny do souladu. To je časově náročné, po právní stránce složité a zvyšuje to právní nejistotu. Výbor však vzhledem ke stavu harmonizace národních právních řádů nevidí možnost, jak by bylo možné od toho v zásadě upustit, zvláště když i ve vědě převažuje souhlas s použitím těchto předpisů v případech kolizního práva.

3.3.5 Následující články 10 až 17 jsou z pohledu Výboru většinou neproblematické a nevyžadují podrobný komentář, zejména ne tam, kde se pouze přebírají ustanovení Římské úmluvy.

3.3.6 Článek 10 (**formální platnost smlouvy**) splňuje vzhledem k rostoucímu počtu smluv uzavíraných na dálku potřebu zjednodušit pravidla formální platnosti smluv nebo jednostranných právních úkonů tím, že zavádí další kolizní kritéria.

⁽¹⁰⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb, Úř. věst. L 18, 21.1.1997, s. 1.

⁽¹¹⁾ Rozsudek C-369/96 a C-374/96 ze dne 23. listopadu 1999.

3.3.7 **Postoupení pohledávek a smluvní subrogace** která je v některých právních řádech známa jako právní úkon mezi postupitelem a postupníkem a třetí osobou, která převezme práva věřitele splacením jeho pohledávky, plní z ekonomického hlediska stejný účel⁽¹²⁾. Je správné, aby článek 13 upravoval obojí. Článek 13 odst. 3 zavádí novou kolizní normu, která upravuje otázku, podle jakého právního řádu se posuzuje možnost postoupení nebo subrogace třetími osobám. Opírá se přiměřeně o vzor Úmluvy OSN o postoupení pohledávek v mezinárodním obchodě ze dne 12. prosince 2001

3.3.8 Článek 14 obsahuje kolizní pravidla pro **zákonnou subrogaci**. Většina právních řádů ji zná. Kolizní pravidlo je tedy nutné. Článek 15 doplňuje článek 14 o kolizní pravidlo pro zákonnou subrogaci při **větším počtu dlužníků, kteří ručí společně a nerozdílně**. Nabízelo by se shrnout tuto tematiku do článku 14 nařízení, není to ale nezbytně nutné.

3.4 Jiná ustanovení/Závěrečná ustanovení (články 18 až 24)

3.4.1 Témata pojednaná v kapitolách III a IV nařízení jsou převážně technické předpisy, které odpovídají obecnému standardu kolizního práva, jež nevyžaduje detailní komentář. Platí to především pro článek 19 (vyloučení zpětné působnosti), jež odpovídá článku 15 Římské úmluvy, článek 21 (státy s více právními systémy), jež odpovídá článku 19 Římské úmluvy, článek 20 (veřejný pořádek), jež odpovídá článku 16 Římské úmluvy, a článku 23 (vztah k stávajícím mezinárodním úmlouvám), jež odpovídá článku 21 Římské úmluvy.

3.4.2 **Obvyklé bydliště** (článek 18) osoby hraje v dnešním mezinárodním soukromém právu ústřední roli z hlediska návaznosti. Zatímco je určení obvyklého bydliště fyzických osob neproblematické, mohou u právnických osob vzniknout pochybnosti. Nařízení je adekvátně odstraňuje tím, že za rozhodující kritérium prohlašuje správní ústředí. Převzetí článku 60 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti soudů a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanskoprávních a obchodních věcech by nebylo přiměřené, protože toto nařízení se obecně zaměřuje na místo pobytu, nikoliv na obvyklé bydliště. Kromě toho by v ní nabízené trojí řešení vedlo k menší právní jistotě.

3.4.3 Čl. 22 písm. c) je málo srozumitelný. Zřejmě chce stanovit, že **právní akty**, které Společenství **přijme později**, by mohly případně obsahovat **vlastní kolizní pravidla**, která mají přednost před použitím tohoto nařízení. Dosažený stav sjednocování mezinárodního soukromého práva by však měl být zachován i v budoucnosti. Je třeba zabránit roztržštění různých pramenů práva s obsahově rozdílnými ustanoveními. Vystaně-li v budoucnu potřeba zvláštních předpisů, měly by být začleněny do nařízení.

Výbor navrhuje písmeno c) vyškrtnout.

⁽¹²⁾ Poznámka: To vyplývá pouze z francouzského znění návrhu, německé znění to z nepochopitelných důvodů neuvádí, jelikož příslušný právní institut v německém právu neexistuje. Avšak pro úplnost by to mělo být alespoň popsáno.

3.5 Příloha I

3.5.1 Příloha v odrážkách 3 a 4 uvádí druhou směrnici „o neživotním pojištění“ a druhou směrnicí „o životním pojištění“. Nehledě na skutečnost, že poslední jmenovaná směrnice byla zrušena a míjí se zde zřejmě směrnice o životním pojištění⁽¹³⁾, která ji nahradila, jsou obě odrážky problematické. Výbor sice nejde tak daleko, aby požadoval obě odrážky vyškrtnout. Chtěl byl však Komisi důrazně upozornit na velké problémy, které může návrh způsobit. Promarní se tím velká příležitost ke zjednodušení a harmonizaci kolizního práva a k vyřešení problémů dotčeného odvětví. Ve spojení s čl. 22 písm. a) by třetí a čtvrtá odrážka přílohy I vedly k tomu, že nařízení by nebylo možné použít na kolizní právo (přímých nebo prvo-) pojistných smluv⁽¹⁴⁾ na rizika umístěná ve Společenství, neboť to je upraveno ve jmenovaných směrnicích.

3.5.2 Kolizní právo pojistných smluv na rizika umístěná mimo Společenství, kolizní právo pojistných smluv na rizika umístěná ve Společenství (avšak pouze byla-li smlouva uzavřena s pojistitelem mimo EU) a kolizní právo zajišťovacích smluv však do nařízení spadá. To by do nekonečna prodlužovalo stav, který již způsobil zmatky mezi uživateli práva⁽¹⁵⁾. Od doby vydání směrnic o pojištění se kolizní právo pojistných smluv obsahově liší od obecného kolizního práva závazkových smluv (čl. 1 odst. 3 Římské úmluvy), i když pojistné smlouvy patří rovněž mezi závazkové smlouvy. Pro tento rozdíl neexistovaly žádné věcné důvody, vyjma toho, že v době uzavírání Římské úmluvy ještě nebyly zahájeny práce na směrnicích o pojištění druhé generace a před úpravou kolizního práva se považovalo za vhodné vyčkat, jaký dojem bude činit rámec právního dozoru⁽¹⁶⁾. To je neobvyklé.

3.5.3 Předpisy mezinárodního soukromého práva představují ve směrnicích, které jsou utvářeny rámcem právního dozoru,

cizí těleso. Nezasvěcený uživatel práva by je tam neočekával. Mezinárodní soukromé právo v oblasti pojišťovnictví je zkomplikováno členěním na různé horizontální prameny práva vztahující se k určité oblasti. Z důvodů právní systematičnosti je žádoucí je sloučit a zrušit zvláštní předpisy.

3.5.4 Obsahově nezměněné převzetí mezinárodního soukromého práva ze směrnic do nařízení Řím I se nezdá užitečné. Zůstal by zachován stav, kdy bez jakéhokoli věcného důvodu platí různé právní režimy pro pojistné smlouvy na rizika umístěná mimo Společenství i ve Společenství. Odkaz na dozorčí právo to nemůže ospravedlnit. Dohled nad pojistiteli se uskutečňuje v souladu se zásadou země původu a u přeshraničního obchodu beztak obvykle vede k rozporu mezi dozorem a umístěním rizika. To je stejné u pojistných smluv na rizika umístěná v EU i mimo ní. Bylo by užitečné podřídit pojistné smlouvy na rizika umístěná ve Společenství obecnému návaznému režimu nařízení. Díky návaznosti nařízení na zvolené právo by pojišťovnictví a jeho klienti z nespotebítelských oblastí v budoucnosti získali vítané větší možnosti volby právního řádu. Na základě rozumné volby právního řádu z hlediska smluvního práva by bylo možné nabízet celoevropsky identické výrobky, takže by odpadla značná potřeba vývoje výrobků. Ten v minulosti vedl k tomu, že volný pohyb služeb pojistitelů nebyl až na krytí závažných rizik téměř vůbec využíván. S ohledem na volbu rozhodného práva vyžadují i v pojišťovnictví velkou míru ochrany pouze spotřebitelé. Skupiny osob provozujících živnost a osob samostatně výdělečně činných, které byly na rozdíl od nich dosud chráněny sice zanedbatelně, ale neměly zcela svobodnou volbu rozhodného práva, nevyžadují žádnou zvláštní ochranu. Mají dostatek obchodních zkušeností na to, aby pochopily, jaká rizika podstupují, když upouštějí od svého domovského právního řádu, resp. aby poznaly, že potřebují právní konzultaci.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění, Úř. věst. L 345, 19.12.2002, s. 1 [úřední věstník není k dispozici v češtině].

⁽¹⁴⁾ Narozdíl od zajišťovacích smluv.

⁽¹⁵⁾ Situace je momentálně následující: podle čl. 1 odst. 3 Římské úmluvy se úmluva nevztahuje na pojistné smlouvy, jedná-li se o přímé pojistné smlouvy, avšak pouze v případě umístění rizika v EU. Ze samotné Římské úmluvy nevyplývá, kdy tomu tak je, avšak ze směrnic o pojištění ano. Jedná-li se o zajišťovací smlouvy nebo je-li riziko umístěno mimo EU, pak Římská úmluva platí.

⁽¹⁶⁾ *Giuliano/Lagarde*, zpráva o dohodě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, Úř. věst. C 282, 31.10.1980, s. 13 [není k dispozici v češtině].